

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

> Retouradres Postbus 1 3720 BA Bilthoven

Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur, Curaçao
Ministerie van Toerisme, Volksgezondheid en Sport, Aruba,
Ministerie van Volksgezondheid, Sociale Ontwikkeling en Arbeid,
Sint Maarten,
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Nederland

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

KvK Utrecht 30276683

T 030 274 91 11
info@rivm.nl

Ons kenmerk
0037/2020 LCI/JvD/cs/ks

Datum 30 maart 2020
Betreft Advies 1e OMT Cariben COVID-19

Geachte meneer, mevrouw,

A. Samenvatting situatie

Op 30 maart 2020 riep het Centrum voor Infectieziektebestrijding (CIb) van het RIVM het Outbreak Management Team (OMT) bijeen om advies uit te brengen voor het Caribisch deel van het Koninkrijk der Nederlanden omtrent de situatie rondom de wereldwijde COVID-19-pandemie. Voor dit OMT waren vertegenwoordigers van de public health, de microbiologische laboratoria, de ziekenhuizen en de ambulancezorg uitgenodigd van de 4 landen van het Koninkrijk.

De 4 landen in het Koninkrijk zijn in 2015 een onderlinge regeling overeengekomen over de samenwerking op het gebied van de implementatie van de Internationale Gezondheidsregeling tussen Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten.

In deze onderlinge regeling is onder meer vastgesteld dat de minister belast met de volksgezondheid van een land – waar sprake is van een uitbraak – de directeur van het CIb/RIVM kan verzoeken een Outbreak Management Team (OMT) bijeen te roepen om hem/haar van het best mogelijke medisch-epidemiologische advies te dienen. De directeur beslist over de uit te nodigen experts in het OMT, met inachtneming van deelname door de gezondheidsdienst van het land/eiland dat het aangaat. De beraadslaging in het OMT is vertrouwelijk.

Dit OMT is bijeengeroepen op verzoek van het ministerie van VWS naar aanleiding van het vierlandenoverleg. Nadat de ministers, gehoord hebbende het advies van het OMT, besloten hebben over de te nemen maatregelen, is het advies voor eenieder ter inzage.

Het RIVM is het national focal point voor de WHO voor de 4 landen van het koninkrijk.

Datum
30 maart 2020

Ons kenmerk
0037/2020 LCI/JvD/cs/ks

Achtergrond

Wereldwijd zijn ruim 700.000 mensen met COVID-19 gemeld, afkomstig uit 175 landen. In Nederland is sprake van uitgebreide verspreiding van deze infectieziekte onder de bevolking, wat heeft geleid tot vergaande bestrijdingsmaatregelen. Tot en met 29 maart is op de Caribische landen/eilanden bij 67 personen COVID-19 aangetoond.

De epidemiologische situatie in de Amerikaanse regio ontwikkelt zich momenteel snel, met een zwaartepunt in de VS, waar de omvang van de epidemie deels niet op tijd herkend is. Daarnaast begint de casuïstiek nu snel toe te nemen op enkele eilanden, zoals Guadeloupe en Martinique, waarmee ook (zee)contacten zijn. De situatie is onzeker voor een land als Venezuela waar momenteel geen goed werkend gezondheidssysteem bestaat en betrouwbare epidemiologische gegevens ontbreken, maar waarvan de afgelopen maanden wel vluchtelingen naar de Benedenwindse Eilanden zijn gegaan. Er zijn zorgen dat dergelijke vluchtelingen de infectie op de eilanden zouden kunnen (her)introduceren.

Nadat in Nederland – vanwege de stijgende aantallen – op 12 maart 2020 maatregelen werden afgekondigd, hebben ook de landen/eilanden over een periode van 2 weken snel escalerende maatregelen genomen (zie verder). De aanpak van de eilanden is vanuit het perspectief van de eilanden goed te begrijpen. De landen/eilanden hebben ieder voor zich, maar ook gezamenlijk, een in vergelijking met Nederland beperkte infrastructurele en personele capaciteit voor zowel curatieve als preventieve gezondheidszorg. Een uitbraak van SARS-CoV-2 kan een groot beslag leggen op de beschikbare zorgcapaciteit.

De Caribische eilanden hebben gekozen voor uitgebreide en stringente maatregelen om introductie van het virus te voorkomen of na incidentele introductie in te perken (containment). Zo is het luchtruim voor niet-essentieel reizigersverkeer gesloten en de cruisevaart gestopt. Nog aanwezige toeristen worden gemonitord door de GGD'en en zo mogelijk vervroegd gerepatriëerd naar de landen van herkomst. Mede daardoor is er op de CAS-landen momenteel nog sprake van een relatief beperkte casuïstiek van COVID-19. Op de BES-eilanden is er in het geheel nog geen casuïstiek gemeld.

Om het risico op eventuele **lokale transmissie** te verkleinen zijn sociaal-beperkende maatregelen, zoals schoolsluiting, winkelsluiting en het verbieden van bijeenkomsten, reeds ingesteld. Mits er een goede compliance en handhaving kan worden gerealiseerd, wordt met deze strategie het risico op een eventuele verdere verspreiding beperkt en is er op de eilanden een gerede kans dat ongecontroleerde viruscirculatie kan worden voorkomen.

Het te zijner tijd opheffen van alle beperkende maatregelen (toelaten toeristen) is afhankelijk van de mondiale epidemiologie of van bijvoorbeeld vaccinontwikkeling; te vroeg loslaten van deze beperkingen kan een herintroductie betekenen. Hoewel het lastig is om het beloop van de epidemie te voorspellen, is het realistisch om te verwachten dat deze zeker nog 6-12 maanden zal aanhouden.

Datum
30 maart 2020

Ons kenmerk
0037/2020 LCI/JvD/cs/ks

Deze maatregelen zijn ook aangewezen voor het vertragen van de verspreiding (mitigatie) als bij snelle verspreiding op de eilanden de ziekte niet meer in te perken is. Dit uitstel en vervolgens vertraging heeft een tweeledig doel: enerzijds de curatieve capaciteit herinrichten voor een maximaal efficiënte behandeling van het patiëntenaanbod, anderzijds de piek van de epidemie verlagen zodat het patiëntenaanbod de maximale behandelcapaciteit niet overschrijdt.

Voor beide doelen is de continue inzet en versterking van de GGD en extramurale zorg noodzakelijk om de ziekenhuizen te ontlasten, zodat enkel de meest zieke patiënten opgenomen hoeven te worden. Ondanks het ontlasten van de zorg in de ziekenhuizen blijven ziekenhuizen, en dan met name de personele capaciteit, een kwetsbare schakel. Rekening houdend met beide scenario's (inperking of mitigatie) zijn de volgende adviezen geformuleerd.

Doelstellingen OMT:

Het doel van dit OMT is advies te geven op twee verschillende onderdelen:

1. Bespreken welk bestrijdings- en diagnostiekbeleid past bij de epidemiologie op de verschillende landen/eilanden in het Caribische deel van het Nederlandse Koninkrijk.
2. Bespreken welke scenario's mogelijk zijn met betrekking tot introductie en verspreiding van COVID-19 in en wat de consequenties daarvan zijn voor de zorgcapaciteit.

B. Advies

De door het RIVM uitgewerkte scenario's laten zien dat er zonder interventies naar verwachting rond dag 50 een piek aan besmettingen is op de eilanden/landen, waardoor de zorgcapaciteit ruim wordt overschreden. De berekeningen laten zien dat het basis reproductiegetal van dit virus ($R_0=2,2$) door middel van maatregelen 60% moet worden gereduceerd om binnen de capaciteit van het zorgsysteem te blijven. Een kanttekening daarbij is dat de lage aantallen op de kleine eilanden een grote onzekerheid in de exacte prognoses geven.

Advies met betrekking tot het bestrijdingsbeleid en diagnostiek

Case finding en maatregelen

Het OMT adviseert de strategie van het voorkomen van introductie en inperking na introductie stevig voort te zetten en hier eventueel extra capaciteit op in te zetten. Het OMT benadrukt dat zo lang mogelijk moet worden ingezet op het inperken en de kop indrukken van COVID-19-transmissie.

Dit houdt in: het actief en zo vroeg mogelijk opsporen van verdachte (of bewezen besmette) patiënten en hun contacten middels een ruimhartig testbeleid en het treffen van (isolatie)maatregelen om te voorkomen dat de ziekte zich op de Caribische eilanden gaat verspreiden. Het OMT wil hierbij benadrukken dat het van groot belang is om de maatregelen te handhaven en er voor zorg te dragen dat de maximale compliance wordt bereikt. Het OMT adviseert om de quarantainemaatregelen voor inkomende passagiers afkomstig uit een land of regio met bewezen lokale transmissie vooralsnog te handhaven. Zolang er geen sprake is van relevante transmissie is op de eilanden zelf zou dat niet gelden voor interinsulair personenverkeer.

Datum

30 maart 2020

Ons kenmerk

0037/2020 LCI/JvD/cs/ks

Diagnostiek

Het OMT adviseert om ruimhartig en laagdrempelig te testen in de huidige containmentfase. Dat wil zeggen dat alle patiënten die voldoen aan de casusdefinitie, en – bij een positieve uitslag – hun gezinscontacten, moeten worden getest, alsmede overige contacten zo gauw ze – binnen de incubatieperiode – verschijnselen van een luchtweginfectie en/of koorts krijgen. Tevens verdient het aanbeveling om patiënten – ook zonder epidemiologische link – met een ernstige luchtweginfectie die klinische behandeling vereist, te testen voor SARS-CoV-2.

In deze containmentfase geldt een dergelijk ruimhartig testbeleid ook voor zorgpersoneel. Nosocomiale verspreiding (naar personeel en patiënten toe) kan vooral in deze vroege fase nog worden voorkomen. Ook dient er zorg te worden gedragen voor voldoende beschikbaarheid van persoonlijke beschermingsmiddelen benodigd voor afname van diagnostiek.

Laboratoriumfaciliteiten

De lokale laboratoria moeten worden gefaciliteerd en ondersteund om voldoende testmaterialen beschikbaar te hebben en houden. Hierbij is ondersteuning vanuit Nederland noodzakelijk.

De moleculaire diagnostiek wordt momenteel op Aruba en Curaçao uitgevoerd. Voor deze laboratoria is confirmatie in Nederland niet meer noodzakelijk. Voor de Bovenwindse Eilanden is er alleen een mogelijkheid om op Guadeloupe of in Nederland te testen, omdat er op Sint Maarten nog geen testmogelijkheden zijn voor SARS CoV-2. Het testen in Nederland is momenteel met het beperkte vliegverkeer geen optie meer. Het verdient aanbeveling om de mogelijkheden te onderzoeken om de testen van Sint Maarten op Aruba of Curaçao uit te voeren. Dit afhankelijk van de actuele vliegverbindingen.

Het OMT adviseert om op korte termijn zoveel mogelijk testfaciliteiten operationeel te hebben op alle landen/eilanden. Deze testfaciliteiten impliceren enerzijds de testcapaciteit van de laboratoria s.s. en anderzijds de capaciteit om de testen bij verdachte patiënten af te nemen. Met name de laatste capaciteit is momenteel is de beperkende factor. Het OMT adviseert de landen/eilanden om het afname proces optimaal en efficiënt in te richten.

Er komen op korte termijn commerciële kits voor verschillende platforms beschikbaar. Uit overleg met Public Health England (PHE) en RIVM/IDS komen systemen van Cepheid: GenExpert en Biofire van Biomerieux als een goed alternatief naar voren. Dergelijke testen moeten lokaal nog worden gevalideerd, maar zouden zeker op zowel Sint Maarten als op Bonaire moeten worden geïmplementeerd omdat de benodigde apparatuur reeds beschikbaar is. Het OMT adviseert om op zo kort mogelijke termijn concrete stappen te zetten voor deze implementatie. Te overwegen is daarnaast om Rapid bedside testing te implementeren op Sint Eustatius en Saba.

Datum
30 maart 2020

Ons kenmerk
0037/2020 LCI/JvD/cs/ks

Advies over zorgcapaciteit

Er zijn ernstige zorgen over de capaciteit van de curatieve gezondheidszorg bij toename van het aantal ziektegevallen. Dit wordt onderstreept door de scenario's die geschetst zijn tijdens het OMT. Dit betreft met name medicatie, mensen (personeel) en materieel (PBM, beademingsapparatuur).

VWS en het RIVM hebben een inventarisatie van de beschikbare zorgcapaciteit op de verschillende eilanden uitgevraagd waarbij een onderscheid is gemaakt in personele en infrastructurele capaciteit. In de eerste lijn is de capaciteit op de BES vergelijkbaar met die in Nederland, maar op de CAS is deze 30% lager. De totale tweedelijns verpleegkundige capaciteit is op de eilanden circa 60% lager dan in Nederland, terwijl het aantal beschikbare specialisten alleen op de BES (in dit geval alleen Bonaire) vergelijkbaar is met die in Nederland (alleen basis-specialisaties), maar in de andere landen ruim 60% lager. Dus met name in de tweede lijn is er in vergelijking met Nederland beduidend minder zorgpersoneel beschikbaar. Wat betreft de infrastructurele capaciteit is het totaal aantal bedden op de BES-eilanden 40% lager en in de andere landen ongeveer 20% lager dan voor een vergelijkbare doelpopulatie in Nederland. De operationele IC-capaciteit is zeer beperkt en onevenwichtig verdeeld; op de Bovenwindse Eilanden is er nauwelijks IC-capaciteit beschikbaar.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

De vergadering constateert dat de inkoop van de persoonlijke beschermingsmiddelen voor kleine partijen zoals aanwezig in de regio problematisch is waardoor er plotseling tekorten kunnen ontstaan. Het OMT adviseert om de landen/eilanden te ondersteunen bij inkoop van dergelijke middelen op de wereldmarkt.

Voorbereiding ziekenhuizen op mogelijke toename zorgvraag

Als COVID-19 zich verspreidt over de eilanden zal er op korte termijn opschaling moeten worden gerealiseerd in de ziekenhuizen. De beperkte aantallen isolatie- en IC-bedden vragen om regio-overstijgende afstemming en regie indien het aantal ernstig zieke patiënten oploopt. Het OMT adviseert om op korte termijn op Sint Maarten de IC-capaciteit te verruimen.

Het OMT adviseert om op korte termijn een overloopfaciliteit in te richten voor alle eilanden in de vorm van één dedicated COVID-19-centrum en om daaraan gekoppeld te voorzien in voldoende capaciteit voor ambulancevervoer door de lucht. Om deze overloop faciliteit optimaal in te kunnen zetten moeten er regionaal afspraken worden gemaakt en een centrale regierol worden vormgegeven.

Datum
30 maart 2020

Ons kenmerk
0037/2020 LCI/JvD/cs/ks

Het OMT realiseert zich dat het op korte termijn realiseren van een dergelijke overloopcapaciteit met hoog kwalitatieve zorg een complexe en dure operatie is welke middels een centrale regie goed zal moeten worden begeleid.

De capaciteit van deze overloopfaciliteit is volgens de geschetste scenario's sterk afhankelijk van de effectiviteit van de ingezette bestrijdingsmaatregelen. Het OMT vraagt tevens aandacht voor een kritische indicatiestelling voor opname op een IC-/beademingsbed, om ervoor te zorgen dat mensen met een slechte prognose niet onnodig lang beslag leggen op de beperkte beschikbare capaciteit.

Het OMT adviseert om zo snel mogelijk de reeds lokaal beschikbare apparatuur operationeel te maken in een IC-configuratie. Het OMT adviseert uitgaande van de berekende scenario's voor de gehele regio 60 operationele IC-/beademingsbedden te realiseren. In worst case scenario's waarbij de 60%-reductie van verspreiding niet kan worden gerealiseerd, zou dit aantal eventueel nog moeten worden uitgebreid. Dit is iets hoger dan het niveau zoals momenteel in Nederland gewenst is in het kader van de huidige COVID-19-epidemie. Dit behelst niet alleen de benodigde apparatuur en infrastructuur maar ook de personele capaciteit, verbruiksmiddelen (inclusief persoonlijke beschermingsmiddelen) en medicatie.

Personeel

De COVID-19-uitbraak betekent een zware belasting voor artsen en verplegend personeel. Voldoende personele capaciteit om uitval op te vangen is cruciaal.

Het OMT adviseert om de personele capaciteit op geleide van de behoefte en epidemiologie (tijdelijk) op te voeren bijvoorbeeld door:

- inhuur van gekwalificeerd personeel uit Nederland of indien mogelijk andere (bijvoorbeeld Zuid-Amerikaanse) landen;
- een oproep voor recent gepensioneerd personeel om de huidige collega's te ondersteunen en tijdelijk weer in dienst te komen;
- training van momenteel werkloos personeel uit de toeristenindustrie voor eenvoudige verzorgende taken in de gezondheidszorg.

Het OMT adviseert de medewerkers in de gezondheidszorg goed te beschermen en laagdrempelig te testen.

Medicatie

Een inventarisatie door de plaatselijke ziekenhuisapothekers betreffende de medicatie benodigd voor de behandeling van COVID-19-patiënten op de IC heeft aangetoond dat er op korte termijn een ernstig tekort dreigt.

Met name de middelen midazolam en fentanyl, maar ook rocuronium, propofol en morfine vragen hierbij bijzondere aandacht. Het OMT adviseert dat met de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd afspraken gemaakt worden om de beperkende maatregelen voor de export van deze middelen naar de Caribische regio's hiervoor tijdelijk op te heffen.

Datum

30 maart 2020

Ons kenmerk

0037/2020 LCI/JvD/cs/ks

Vliegbeperkingen

De huidige vliegbeperkingen compliceren de bevoorrading voor het operationeel houden van de curatieve zorg in brede zin. Het OMT vraagt met nadruk aandacht voor deze logistieke problemen.

Tot een nadere mondelinge toelichting ben ik gaarne bereid.

Met vriendelijke groet,

Hoogachtend,

Prof. dr. J.T. van Dissel
Directeur CIb